

ALFONS KLAFKOWSKI

POCZDAMSKI PROGRAM JEDNOŚCI NIEMIEC ROZWINIĘTY PRZEZ NIEMIECKĄ REPUBLIKĘ DEMOKRATYCZNĄ

W pierwszą rocznicę proklamacji Niemieckiej Republiki Demokratycznej zabrali głos specjaliści ze wszystkich dziedzin. Dokonano analizy działalności i rozwoju Niemieckiej Republiki Demokratycznej, zadając przede wszystkim pytanie, czy droga obrona przez naród niemiecki dnia 7 października 1949 okazała się drogą słuszną. Odpowiedź na to pytanie brzmi we wszystkich dziedzinach pozytywnie.

Na czoło licznych wypowiedzi historyków, ekonomistów i prawników wysuwa się niewątpliwie ocena jednego z czołowych przedstawicieli nauki radzieckiej — prof. A. Jerusalimskiego¹⁾. Podkreślając, że proklamacja Niemieckiej Republiki Demokratycznej stanowi punkt zwrotny w dziejach Europy prof. A. Jerusalimski dodaje głęboką i trafną uwagę: że nie wszystkim współczesnym dane jest od razu ocenić w pełnej mierze znaczenie wielkich faktów historycznych. Wnikliwa ocena prof. A. Jerusalimskiego zawiera jeszcze jedno ważne spostrzeżenie. Pisz on trafnie:

„Niemiecka Republika Demokratyczna nie narodziła się, jak Afrodyta, z piany morskiej. Utworzenie jej było rezultatem olbrzymich twórczych wysiłków demokratycznych warstw narodu niemieckiego, które spotkały się z pełnym zrozumieniem i poparciem ze strony Związku Radzieckiego. Znaczenie tych wysiłków jest tym większe, że przejawiały się one w warunkach chaosu gospodarczego i ideologicznego, w warunkach według słów Wilhelma Piecka — „nędzy i chaosu, które pozostały w Niemczech po wojnie hitlerowskiej i które zagrażały nawet fizycznemu istnieniu narodu niemieckiego“.

Słuszne jest akcentowanie procesu rozwojowego, który w dniu 7 października 1949 dopełnił się aktem proklamacji Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Nie można rozważać tej daty w oderwaniu od zjawisk prawnych i politycznych, które ją poprzedzały, a których początek wiąże się z dniem 9 maja 1945, to jest datą bezwarunkowej kapitulacji hitlerowskich Niemiec. Niemiecka Republika Demokratyczna jako rozwinięcie umowy poczdamskiej wyrosła z dążenia narodu niemieckiego do jedności państwowej. Ta jedność państwa nie-

¹⁾ „Nowoje Wremia“ 1950, nr 40, s. 9—13.

mieckiego była gwarantowana przez wszystkie akty prawne z bezwarunkową kapitulacją hitlerowskich Niemiec włącznie. Program jedności państwowej Niemiec stanowi główną linię rozwojową Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Uwagi prof. A. Jerusalimskiego skierowują obserwacje wszystkich procesów prawnych i politycznych w Niemieckiej Republice Demokratycznej na tę linię rozwojową.

Należy to zagadnienie jedności państwowej Niemiec położyć u podstaw wszelkich rozważań, związanych z rocznicą proklamacji Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

I.

Wszystkie akty międzynarodowo-prawne, wydane na przestrzeni 1945 roku, traktują Niemcy jako jedność i zawierają postanowienia dotyczące Niemiec jako całości. Akty prawne z 1945 roku są pod tym względem szczególnie ważne, gdyż są to wyjściowe normy prawne do traktowania Niemiec na nieokreślony czas okupacji i kontroli.

Umowa jałtańska tak dobitnie podkreśla jedność Niemiec, że zapowiadając strukturę ich okupacji mówi, iż każde z mocarstw będzie okupowało „oddzielną strefę Niemiec“. Państwo niemieckie traktowane jest w umowie jałtańskiej jako jedność. Występuje to nie tylko w postanowieniach prawnych i politycznych, lecz również w postanowieniach gospodarczych.

Akt bezwarunkowej kapitulacji Niemiec z dnia 8 maja 1945 zawiera również charakterystyczną wzmiankę na temat jedności państwowej Niemiec pokapitulacyjnych. W punkcie 4 aktu kapitulacyjnego znajduje się postanowienie następującej treści:

„Akt niniejszy nie może stać na przeszkodzie do zastąpienia go przez inny ogólny dokument o kapitulacji, wydany przez Narody Zjednoczone lub w ich imieniu, stosujący się do całych Niemiec i do całości niemieckich sił zbrojnych“.

W ten sposób akt bezwarunkowej kapitulacji Niemiec podkreśla jedność państwa niemieckiego w punkcie kulminacyjnym działań wojennych na terytorium niemieckim. Dokument ten stanowi nadbudowę w stosunku do aktów częściowej kapitulacji niemieckich sił zbrojnych, podpisanych w zachodnich Niemczech.

Deklaracja czterech mocarstw z dnia 8 czerwca 1945 w sprawie klęski Niemiec i objęcia nad Niemcami najwyższej władzy przez rządy czterech mocarstw stoi również na gruncie jedności Niemiec. Cały wstęp tej Deklaracji traktuje państwo niemieckie jako jedność — a przecież od momentu bezwarunkowej kapitulacji Niemiec upłynął już miesiąc w chwili ogłoszenia Deklaracji. W tekście Deklaracji używa się bezustannie określenia „Niemcy“, nie dzieląc na-

wet tego pojęcia na jakieś nie określone bliżej strefowe ugrupowania terytorialne. Po prostu przez pojęcie „Niemcy“ Deklaracja rozumie to państwo niemieckie, które podpisało akt bezwarunkowej kapitulacji. Stwierdzając brak centralnej władzy rządowej w Niemczech Deklaracja podkreśla równocześnie, że cztery mocarstwa okupacyjne „określą później granice Niemiec albo której, bądź ich części, jak również sytuację prawną Niemiec lub wszelkich obszarów, będących obecnie częścią terytorium niemieckiego“. Deklaracja operuje nie tylko pojęciem „Niemcy“, lecz ponadto używa określeń: państwo niemieckie, granice niemieckie, władze niemieckie, obywatelstwo niemieckie itp. Przy każdej okazji nakładania na Niemcy pewnych obowiązków Deklaracja traktuje Niemcy jako jedność państwową.

Oświadczenia czterech mocarstw okupacyjnych z dnia 5 czerwca 1945 zajmują identyczne stanowisko, jak Deklaracja ogłoszona w tym samym dniu. Wszystkie Oświadczenia traktują Niemcy jako jedność państwową. Oświadczenie na temat mechanizmu kontrolnego w Niemczech akcentuje dwukrotnie zwrot: „Niemcy jako całość“.

Umowa poczdamska precyzuje wyraźnie jedność okupowanego terytorium niemieckiego. Rozdział III umowy poczdamskiej stwierdza, że „armie sojusznicze okupują całe Niemcy“. Oświadczenie to jest uzupełnione dalszym zwrotem podkreślającym, że wyniki konferencji poczdamskiej stanowią uzgodnioną politykę sprzymierzeńców w stosunku do pokonanych Niemiec. W ramach tej uzgodnionej wówczas polityki ustalono szczegółowe zasady polityczne i gospodarcze, mające służyć za podstawę do traktowania okupowanych Niemiec jako jednolitego terytorium państwowego. Podkreśla to szczególnie rozdział III lit. A p. 2, który brzmi: „O ile to będzie możliwe, ludność niemiecka w całych Niemczech będzie traktowana jednakowo“. Podkreślenie jedności Niemiec występuje tutaj dwukrotnie. Raz mówi się o ludności niemieckiej, a więc o jednym narodzie niemieckim. Po wtóre podkreśla się, że ten jeden naród niemiecki będzie jednakowo traktowany w całych Niemczech. Ta stylizacja nie jest przypadkowa. Dalszy bieg wyrażonej w niej myśli występuje w ustawach Sojuszniczej Rady Kontroli, a zwłaszcza w ustawie nr 33 z dnia 29 października 1946 o powszechnym spisie ludności w Niemczech. Takie same sformułowania zawiera umowa poczdamska w zakresie zasad gospodarczych okupacji Niemiec. Rozdział III lit. B p. 14 mówi: „Przez ciąg trwania okupacji Niemcy będą traktowane jako samodzielna jednostka gospodarcza“. Pod tym też kątem widzenia ujęto wszystkie wytyczne gospodarcze na okres okupacji i kontroli Niemiec. Zasada traktowania Niemiec jako jed-

ności gospodarczej jest przeprowadzona tak konsekwentnie w umowie poczdamskiej, że w rozdziale III lit. B p. 19 występuje troska o taki system gospodarczy na okupowanym terytorium niemieckim, aby możliwe było zachować „równowagę gospodarczą Niemiec”. Jest to jeszcze jeden akcent związany z jednością gospodarczą państwa niemieckiego. Trudno mnożyć cytaty potwierdzające tę linię rozumowania w umowie poczdamskiej, gdyż należałoby przytoczyć w całości przynajmniej rozdział III tej umowy. Cała działalność Sojuszniczej Rady Kontroli wychodziła początkowo z założeń jedności państwa niemieckiego i wszystkie akty prawne tego organu były kierowane do całego narodu niemieckiego i obowiązywały na całym terytorium niemieckim. Jedność państwa niemieckiego w okresie okupacji oraz po jej zniesieniu jest powiązana w umowie poczdamskiej w sposób organiczny ze wszystkimi zasadami kontroli politycznej i gospodarczej nad Niemcami.

W treści omówionych wyżej aktów międzynarodowo - prawnych splatają się na pojęcie jedności państwa niemieckiego trzy składniki, a mianowicie: jedność prawna, jedność terytorialna i jedność gospodarcza państwa niemieckiego. Każdy z tych trzech składników wymaga odrębnego omówienia:

1. Jedność prawna Niemiec. Akty międzynarodowo - prawne, ustalające zasady okupacji Niemiec nie traktują państwa niemieckiego jako pojęcia geograficznego, lecz uważają je za jedność prawną, za podmiot praw i obowiązków. W ten sposób operowanie pojęciem „Niemcy“ jest wyrazem pewnego programu prawniczego, a nie tylko rozwiązaniem trudności stylistycznych. Ten program jedności prawnej Niemiec obejmuje zagadnienia zarówno z dziedziny prawa międzynarodowego, jak również z dziedziny prawa państwowego niemieckiego. Mocarstwa okupacyjne zastały w chwili rozpoczęcia okupacji pewien porządek prawny istniejący już na terytorium państwa niemieckiego.

Porządek prawny państwa okupowanego — według nauki prawa międzynarodowego — bynajmniej nie zanika w chwili rozpoczęcia okupacji. Przyjmuje się natomiast założenie, że z chwilą rozpoczęcia okupacji porządek prawny w państwie okupowanym ulegać może zmianom. Dotyczy to zwłaszcza dziedziny prawa konstytucyjnego, które w samym założeniu może być sprzeczne z okupacyjnym porządkiem prawnym. Wszystkie inne działy systemu prawnego wymagają do uchylenia wyraźnych aktów prawnych okupanta, podczas gdy do dziedziny prawa konstytucyjnego stosować można domniemanie o uchyleniu. Jakkolwiek te zagadnienia są płynne w nauce prawa

międzynarodowego, to można przyjąć tezę, że skutki zawieszenia lub zmiany w suwerenności państwa okupowanego należy interpretować w sposób możliwie najbardziej wąski.

Akty międzynarodowo-prawne regulujące podstawę okupacji Niemiec stwierdzają, że we wszystkich sprawach dotyczących „Niemiec jako całości“ decyzje zapadać mogą tylko wspólnie, przy udziale czterech mocarstw okupacyjnych. Wynika to niedwuznacznie z umowy poczdamskiej rozdział III lit. A p. 1 i 2 oraz z Deklaracji czterech mocarstw z dnia 5 czerwca 1945, wreszcie z Oświadczenia czterech rządów na temat mechanizmu kontrolnego w Niemczech z dnia 5 czerwca 1945. Zagadnienie porządku prawnego istniejącego w Niemczech w dniu bezwarunkowej kapitulacji należy bezspornie do takich właśnie spraw, które dotyczą „Niemiec jako całości“. Umowa poczdamska postulowała w tym zakresie przebudowę państwa niemieckiego na zasadach demokratycznych. W miarę dokonywania przebudowy państwowości niemieckiej Niemcy miały odzyskiwać samodzielność w zakresie praw i obowiązków jako państwo. W okresie oczekiwania na moment odzyskania zupełnej samodzielności państwo niemieckie — według umowy poczdamskiej — miało być zarządzane przez cztery mocarstwa okupacyjne, których działalność określają komentatorzy jako *negotiorum gestio*. Państwo niemieckie posiada osobowość prawną, nie przestało ono być jednością prawną, a przede wszystkim nie przestało być tworem prawnym nawet po zniknięciu organów, za których pośrednictwem brało ono udział w obrocie prawnym. Z tego wniosek, że ustawodawstwo niemieckie zachowało swoją wartość na całym terytorium niemieckim w tych granicach, w jakich ono pozostało niemieckim. Ustawodawstwo niemieckie obowiązuje w takim zakresie, w jakim nie zostało ono wyraźnie derogowane przez władze okupacyjne do tego powołane. Oto synteza zagadnienia jedności prawnej Niemiec.

Przy takim ujęciu zagadnienia jedności prawnej Niemiec — według umowy poczdamskiej — zrozumiała staje się możliwość odbudowania niemieckiej władzy państwowej na zasadach poczdamskich i w ramach tych zasad. Zjawisko, które zostało zrealizowane przez program państwowy Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

2. Jedność terytorialna Niemiec. Wszystkie akty prawne z 1945 roku przesądzają jedność terytorialną Niemiec po bezwarunkowej kapitulacji. Umowa jałtańska mówi o przygotowaniach do okupacji oddzielnych stref Niemiec, które jako państwo traktowane są w tej umowie na płaszczyźnie jedności terytorialnej.

Deklaracja z 5 czerwca 1945 oraz wszystkie Oświadczenia rządów czterech mocarstw okupacyjnych z tej samej daty potwierdzają jedność terytorialną państwa niemieckiego. Umowa poczdamska stanowi więc powtórzenie zasady jedności terytorialnej Niemiec poprzednio już ustalonej. Te akty prawne kształtowały się równolegle z rozwojem sytuacji wojennej w pierwszym półroczu 1945, dlatego mają one szczególną wartość w zakresie podstawowych zasad traktowania Niemiec w pierwszym okresie okupacyjnym.

W okresie działań wojennych na terytorium Niemiec zarysowały się dwie odrębne okupacje państwa niemieckiego. Jedna posuwała się z zachodu ku środkowym Niemcom — była to okupacja idąca w ślad za armiami angielskimi i amerykańskimi. Druga okupacja postępowała w miarę zwycięstw armii radzieckiej, od wschodu. Każda z tych okupacji miała cechy samodzielności, cechy okupacji odrębnej, oczywiście tylko do pewnego momentu. Tym momentem, w którym okupacja Niemiec przybrała charakter jednolity, jest dzień bezwarunkowej kapitulacji: 8 maja 1945. W ślad za aktem bezwarunkowej kapitulacji Niemiec nastąpiły czterostronne porozumienia mocarstw okupacyjnych, ustalające strukturę prawną okupacji oraz zasady okupacji.

Z punktu widzenia zagadnienia jedności terytorialnej Niemiec szczególne znaczenie ma moment rozgraniczenia stref okupacyjnych. Pierwsze takie rozgraniczenie dokonane zostało podczas działań wojennych i wskutek tych działań. Nowa delimitacja stref okupacyjnych nastąpiła na podstawie porozumienia czterech mocarstw okupacyjnych z dnia 12 lipca 1945. Ta delimitacja została dokonana przede wszystkim pod kątem widzenia strategicznym i politycznym, bez oglądania się na potrzeby administracyjne. Jeden z francuskich komentatorów stwierdza, że porozumienie z 12 lipca 1945 rysuje linie demarkacyjne stref okupacyjnych w Niemczech z „pogodną ignorancją założeń administracyjnych i historycznych“, z ignorancją dopuszczającą przecinanie historycznych krajów niemieckich na dwie lub nawet więcej części. Rzecz charakterystyczna, że w języku przedstawicieli mocarstw okupacyjnych — ściśle mówiąc mocarstw zachodnich — granice między strefami okupacyjnymi określa się niejednokrotnie terminem „linie demarkacyjne“. Ta terminologia, używana nawet przez sekretarza stanu St. Zj. podczas konferencji w Moskwie w kwietniu 1947, sugeruje, jakoby podział Niemiec na strefy dokonany był pod kątem widzenia przeprowadzenia granicy wojskowej, biegnącej mniej więcej w połowie terytorium niemieckiego.

Porozumienie czterech mocarstw okupacyjnych z dnia 12 lipca 1945 jest wyrazem uznania przez te mocarstwa zasady, że wszelkie sprawy związane z podziałem terytorialnym Niemiec dla celów okupacyjnych należą do czterostronnej kompetencji mocarstw. Ustalenie stref okupacyjnych zostało dokonane czterostronnie i wszelkie zmiany późniejsze — rzecz jasna — podlegają tej samej procedurze. Wyrazem takiego rozumowania jest oświadczenie min. Wyszyńskiego podczas konferencji czterech ministrów spraw zagranicznych w Moskwie, złożone dnia 15 marca 1947. Min. Wyszyński wskazał na nielegalność zmian terytorialnych w związku z reorganizacją Krajów w strefach zachodnich. Dodał on, że takie zmiany granic krajowych były dokonywane również w strefie radzieckiej, ale stało się to w pierwszych miesiącach okupacji, zanim Sojusznicza Rada Kontroli została zorganizowana. Od chwili rozpoczęcia działalności Sojuszniczej Rady Kontroli w strefie radzieckiej nie dokonywano żadnych zmian granic krajowych. Min. Wyszyński zwracał uwagę na liczne zmiany dokonywane w okresie poprzedzającym konferencję moskiewską na terytorium strefy francuskiej i angielskiej. Dodał on, że takie zmiany wymagają zgody czterech mocarstw okupacyjnych, a tymczasem te zmiany były notyfikowane dopiero po fakcie odpowiednim organom Sojuszniczej Rady Kontroli. Min. Wyszyński podkreślił wreszcie, że zmiany terytorialne w strefach zachodnich dokonywane są pod kątem widzenia pewnych tendencji politycznych, obejmowanych nazwą federalizacji Niemiec. Przedstawiciele mocarstw zachodnich nie odpowiedzieli na argumenty min. Wyszyńskiego, jedynie sekretarz stanu St. Zj. podkreślił, że zmiany terytorialne w strefie amerykańskiej mają „tylko przelotny charakter“.

Stanowisko radzieckie wobec zagadnienia jedności terytorialnej Niemiec jest konsekwentnie podtrzymywane we wszystkich wystąpieniach Związku Radzieckiego. Pogląd, sformułowany przez min. Wyszyńskiego na konferencji w Moskwie 15 marca 1947, znalazł ujście w licznych aktach dyplomatycznych Związku Radzieckiego, protestujących przeciwko łamaniu zasad poczdamskich. W kwietniu 1949 roku ogłoszona została nota Związku Radzieckiego, protestująca przeciwko zmianie zachodniej granicy Niemiec, dokonanej na podstawie wspólnej decyzji rządów: Stanów Zjednoczonych, Anglii, Francji, Belgii, Holandii i Luksemburga. W nocy tej Związek Radziecki przypomina tekst Deklaracji z dnia 5 czerwca 1945 o jedności terytorialnej Niemiec. Ponadto nota stwierdza, że z Deklaracji tej wynika, iż „zmiana granic terytorium niemieckiego znajdującego się pod kontrolą czterech mocarstw, może być przeprowa-

dzona tylko na podstawie wspólnej decyzji rządów ZSRR, St. Zjedn., Wielkiej Brytanii i Francji, które sprawują władzę zwierzchnią w Niemczech. W związku z powyższym — brzmi ostatecznie zdanie noty — rząd radziecki uważa za konieczne zakomunikować rządowi Wielkiej Brytanii, St. Zjedn. i Francji, iż uważa zmiany terytorialne, przeprowadzone przez te rządy na zachodniej granicy Niemiec za nielegalne i sprzeczne z Deklaracją o pokonaniu Niemiec z dnia 5 czerwca 1945 roku“.

Identyczne stanowisko w oparciu o te same akty prawne zajęło w sprawie zmian zachodniej granicy Niemiec przydzielnia Niemieckiej Rady Ludowej. Istotna część tego stanowiska brzmi następująco:

„Ta grabież terytorialna stanowi niczym nie usprawiedliwioną jednostronną aneksję, dokonaną przez administrację wojskową i podyktowaną dążeniem do zaboru i zysku ze strony zainteresowanych grup imperialistycznych. Ustalone w porozumieniu poczdamskim tymczasowe zmiany granic uchwalone zostały przez wszystkie cztery mocarstwa okupacyjne i zmiany te miały być przedłożone do zatwierdzenia przyszłej konferencji pokojowej. Tym samym w porozumieniu poczdamskim potwierdzona została nienaruszalność niemieckiej granicy zachodniej, a mocarstwa zachodnie zgodziły się na taki stan rzeczy. Naród niemiecki widzi w tym oburzającym naruszeniu swych praw nowe potwierdzenie całkowitego odrzucenia przez mocarstwa zachodnie zobowiązań, wynikających z porozumienia poczdamskiego“.

Stanowisko radzieckie wobec zagadnienia jedności terytorialnej Niemiec pokrywa się z postanowieniami umowy poczdamskiej w tym zakresie. Umowa poczdamska traktuje okupowane państwo niemieckie jako „jedność zarządzaną z Berlina“. Dlatego stolica państwa niemieckiego wyznaczona została na siedzibę Sojuszniczej Rady Kontroli. Podkreślono w ten sposób w umowie poczdamskiej oraz w innych aktach prawnych z 1945 roku jedność terytorialną Niemiec poprzez akcentowanie roli Berlina jako stolicy Niemiec. Nawet komentatorzy francuscy nie zaprzeczają, że Berlin nie jest piątą strefą okupacyjną, gdyż jest częścią strefy radzieckiej, nie przestając być stolicą państwa niemieckiego. Z takiego przekonania wynika stanowisko rządu polskiego wobec tzw. sprawy Berlina, skierowanej 29 października 1948 do Rady Bezpieczeństwa przez rządy Stanów Zjednoczonych, Anglii i Francji. Zdaniem rządu polskiego, sprawa Berlina nie można oddzielać w sposób sztuczny od problemów ogólnoniemieckich. Sytuacja w Berlinie nie ma odrębnego rodowodu. Wynikła ona na tle szeregu separatystycznych działań trzech mocarstw zachodnich. Punktem kulminacyjnym tych działań separatystycznych było wprowadzenie odrębnego systemu pieniężnego w zachodnich sektorach Berlina. Zmierzało to do rozbicia jedności gospodarczej, a następnie do rozbicia administracji stolicy Nie-

miec. W ten sposób mocarstwa zachodnie, niezależnie od posunięć separatystycznych w strefach zachodnich, dokonały w samym Berlinie, na terytorium strefy radzieckiej, próby rozbicia jednościz stolicy Niemiec. Zagadnienie jednościz Berlina nie różni się niczym od całości zagadnienia jednościz terytorialnej państwa niemieckiego. Podstawą prawną całokształtu tego zagadnienia są wspólne zobowiązania czterech mocarstw okupacyjnych w Jalcie i Poczdamie oraz akty prawne z 5 czerwca 1945 roku.

Tak się przedstawia w zarysie zagadnienie jednościz terytorialnej Niemiec w aktach międzynarodowo-prawnych z 1945 roku. Tylko jeden kontrahent tych umów międzynarodowych przestrzega postanowień jaltańskich i poczdamskich w tym zakresie. Jest to Związek Radziecki. Trzy mocarstwa zachodnie dokonały szeregu jednostronnych aktów, podważających lub łamiących akty prawne z 1945 roku w zakresie jednościz terytorialnej Niemiec.

3. Jedność gospodarcza Niemiec. Zasady gospodarcze, mające służyć za podstawę do traktowania Niemiec w początkowym okresie kontrolnym, zawarte są w rozdziale III umowy poczdamskiej (lit. B p. 11—19). Zasady te są sformułowane w sposób nie wymagający dodatkowych komentarzy. Punktem wyjścia programu poczdamskiego w zakresie zasad gospodarczych jest traktowanie Niemiec przez ciąg trwania okupacji jako samodzielnej jednostki gospodarczej. Cały program gospodarczy opracowany jest w perspektywie utrzymania równowagi gospodarczej Niemiec, oczywiście Niemiec jako całości. Główny nacisk całego programu poczdamskiego w zakresie gospodarczym wyraża się w dążeniu do zniszczenia potencjału wojennego. Eliminacja niemieckiego potencjału wojennego w przemyśle nie jest przewidziana systemem mechanicznym, nie jest to program jedynie o charakterze negatywnym. Program poczdamski wyraźnie stwierdza, że gospodarstwo niemieckie będzie w możliwie najkrótszym czasie zdecentralizowane w celu usunięcia obecnej nadmiernej koncentracji potęgi gospodarczej, wyrażającej się w szczególności pod postacią karteli, syndykatów, trustów i innych form monopolizacji. Celem poczdamskiego programu gospodarczego jest więc nie tylko zniszczenie istniejącego potencjału wojennego w Niemczech, lecz również takie podcięcie korzeni niemieckiego przemysłu zbrojowego, żeby nie dopuścić do powstania w Niemczech nowego potencjału wojennego. Realizację tego celu przewiduje umowa poczdamska w postaci szerokich uprawnień nadzorczych nad gospodarstwem niemieckim.

Jest rzeczą oczywistą, że poczdamski program gospodarczy w stosunku do Niemiec ma sens jedynie przy traktowaniu Niemiec jako całości. Z tego punktu widzenia słuszne jest przekonanie — wyrażane wielokrotnie przez prawników niemieckich w strefie radzieckiej — że zagadnienie jedności gospodarczej jest ściśle związane z jednością prawną państwa niemieckiego. Jednolitego gospodarstwa niemieckiego nie podobna pomyśleć bez jednolitego prawa niemieckiego. „Szlabany paragrafów są dla obrotu gospodarczego równie szkodliwe — stwierdza organ prawników niemieckich w strefie radzieckiej „Neue Justiz“ — jak szlabany drewniane. Niechaj wolno będzie przypomnieć, że ta jedność prawa niemieckiego, którą uzyskaliśmy po dziesiątkach lat walki, zawdzięcza swój początek ustawodawstwu gospodarczemu...“ W komentarzach zachodnich, francuskich, na temat jedności gospodarczej Niemiec spotkać można paradoksalne na pozór twierdzenie: że podział na strefy okupacyjne miał być cementem jedności gospodarczej Niemiec. Wskutek utworzenia separatystycznego państwa zachodnio-niemieckiego dokonane wszakże zostało również rozbitcie gospodarcze Niemiec. Jedność gospodarcza, tak szczegółowo opracowana w umowie poczdamskiej, nie wyszła poza ramy postulatu. W ten sposób granice stref okupacyjnych, narysowane głównie w związku z sytuacją wojenną i ruchami wojskowymi, stały się wskutek separatystycznej polityki trzech stref zachodnich również granicami politycznymi oraz granicami przecinającymi organizm gospodarczy Niemiec.

Tak się przedstawia w zarysie program jedności Niemiec, głoszony przez te siły demokracji niemieckiej, które zorganizowały i proklamowały Niemiecką Republikę Demokratyczną. Warto przytoczyć kilka dokumentów, które, w szczególny sposób charakteryzują ostatnią fazę organizacyjną Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Podczas VI sesji Niemieckiej Rady Ludowej obradującej w Berlinie 19 marca 1949 uchwalone zostały następujące żądania narodu niemieckiego:

- 1) opracowanie zasadniczych tez traktatu pokojowego na podstawie uchwał jałtańskich i poczdamskich,
- 2) przywrócenie administracyjnej i gospodarczej jedności Niemiec,
- 3) przywrócenie jedności walutowej w całych Niemczech i zniesienie ograniczeń gospodarczych i komunikacyjnych między strefami,
- 4) utworzenie tymczasowego centralnego rządu Niemiec spośród przedstawicieli demokratycznych partii i organizacji; skład tego rządu powinien gwarantować pokojową politykę na długi czas,

5) zwołanie konferencji pokojowej, na której byłby reprezentowany tymczasowy, demokratyczny rząd Niemiec.

Przebieg obrad tej sesji streszczony został w rezolucji, która w naszym piśmiennictwie jest mało znana, rezolucji, posiadającej charakter zasadniczy dla rozważań nad zagadnieniami organizacyjnymi Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Oto jej treść:

„Zaaprobowany na V sesji Niemieckiej Rady Ludowej projekt konstytucji Niemieckiej Republiki Demokratycznej spotkał się z gorącym oddźwiękiem i był szeroko omawiany przez wszystkie warstwy ludności. Naród niemiecki wyraził swą opinię na zebraniach i wiecach za pośrednictwem prasy i radia, a także w listach nadsyłanych do sekretariatu Niemieckiej Rady Ludowej, w których wyrażano aprobatę dla konstytucji i zgłaszano zmiany i uzupełnienia do niej. Ogółem uchwalono około 15 tysięcy rezolucji w organizacjach partyjnych, przedsiębiorstwach i instytucjach, zorganizowano przeszło 9 tysięcy zebrań we wszystkich częściach Niemiec i nadesłano ponad pięćset wniosków, dotyczących zmian w projekcie.

Komisja Konstytucyjna opracowała te poprawki i na ich podstawie opracowała wariant projektu konstytucji.

Omawianie konstytucji przyszłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej było nowym etapem w walce naszego narodu i przyczyniło się do umocnienia jego świadomości demokratycznej. Dążenie zachodnich mocarstw okupacyjnych do utworzenia przy pomocy bonnskiej „rady parlamentarnej“ zachodnio-niemieckiego państwa separatystycznego staje się coraz bardziej oczywiste. Jest to nieodpowiedzialne i niebezpieczne igranie losem narodu niemieckiego.

Memorandum gubernatorów wojskowych stref zachodnich z dnia 2 marca bieżącego roku praktycznie wyłącza istnienie jakiegokolwiek władzy państwowej i czyni z części państwa niemieckiego i ludności niemieckiej obiekt politycznych machinacji mocarstw zachodnich.

Dlatego najważniejszym zadaniem demokratycznych kół społeczeństwa Niemiec jest uczynienie z „konstytucji Niemieckiej Republiki Demokratycznej“ podstawy walki całego narodu niemieckiego o jego prawa demokratyczne, o jednolitą wolną republikę niemiecką.

Niemiecka Rada Ludowa przekazuje „Konstytucję Niemieckiej Republiki Demokratycznej“ do zatwierdzenia III Niemieckiemu Kongresowi Ludowemu“.

W programie demokratycznych Niemiec pojęcie jedności państwa niemieckiego traktowane jest tak dosłownie, jak ono jest ujęte w przedstawionych wyżej aktach międzynarodowo-prawnych. W dniu 7 maja 1949 prezydium Niemieckiej Rady Ludowej wysłało do ówczesnych bizonalnych organów w okupowanych Niemczech zachodnich depezę, której treść charakteryzuje najlepiej istotę programowego postulatu jedności Niemiec. Oto dosłowna treść tej depezy:

„Porozumienie mocarstw okupacyjnych w sprawie zniesienia ograniczeń komunikacyjnych i zwołania nowej rady ministrów spraw zagranicznych powitane zostało z olbrzymią radością przez wszystkie koła patriotyczne Niemiec.

Jeśli cztery mocarstwa okupacyjne znalazły drogę do pertraktacji, stanowi to niezbity argument na rzecz natychmiastowego zwołania ogólnoniemieckiej

narady przedstawicieli niemieckich zrzeszeń i organizacji politycznych. Tylko nasza własna akcja zapewnić może narodową przyszłość Niemiec i przyszłość naszych dzieci. Podejmowane obecnie próby ostatecznego rozczłonkowania Niemiec i utworzenia zachodniego rządu niemieckiego wskazują na śmiertelne niebezpieczeństwo, które każe nam, Niemcom, działać niezależnie od opinii politycznej poszczególnych osób.

Na swojej VI sesji Niemiecka Rada Ludowa powzięła uchwałę organizowania ogólnoniemieckiej narady z przedstawicielami Rady Parlamentarnej w Dwustrefowej Rady Ekonomicznej. Jeśli organizacje te w nowym czasie odrzuciły nasz wniosek, to postąpiły one tak, nie wiedząc o rokowaniach w New Yorku. Jest rzeczą samo przez się zrozumiałą, że wznowienie bezpośrednich pertraktacji między czterema mocarstwami okupacyjnymi powinno obecnie doprowadzić do rozpoczęcia pertraktacji ogólnoniemieckich. Dlatego Niemiecka Rada Ludowa ponownie potwierdza swój apel do Rady Parlamentarnej i Dwustrefowej Rady Ekonomicznej w sprawie wspólnej narady w Brunświku lub w jakimkolwiek innym miejscu według porozumienia.

W narodowych interesach całego narodu niemieckiego konieczne jest uczynienie wszystkiego dla przywrócenia jedności Niemiec w dziedzinach politycznej, gospodarczej i kulturalnej. Wszelka próba utworzenia tymczasowego separatystycznego rządu zachodnio-niemieckiego i tym samym próba postawienia konferencji ministrów spraw zagranicznych wobec faktu dokonanego pogłębienie rozczłonkowania Niemiec i może dlatego być uważana tylko za krok nieodpowiedzialny.

Apel Niemieckiej Rady Ludowej w sprawie zwołania ogólnoniemieckiej narady spotkał się z szeroką aprobatą całego narodu niemieckiego.

Prezydium Niemieckiej Rady Ludowej proponuje wobec tego Radzie Parlamentarnej i Dwustrefowej Ekonomicznej przeprowadzenie w najkrótszym terminie wstępnych rozmów pełnomocnych przedstawicieli w celu ustalenia daty, miejsca i porządku dziennego ogólnoniemieckiej narady, która zbierze się w ślad za tym możliwie najrychlej.

Proponujemy omówienie następujących punktów:

1. Poczynania w celu realizacji jedności Niemiec w dziedzinach politycznej, gospodarczej i kulturalnej.

2. Opracowanie ogólnoniemieckiego memorandum w sprawie jak najrychlejszego zawarcia traktatu pokojowego i wycofania wojsk okupacyjnych, które ma być przedłożone naradzie ministrów spraw zagranicznych w Paryżu.

Niemiecka Rada Ludowa oświadcza o swej gotowości do skierowania dla wstępnych pertraktacji w sprawie porządku dziennego swej delegacji do Brunświku lub innego miejsca, które zostanie wybrane przez organizacje zachodnio-niemieckie“.

Wśród podpisów pod tą depeszą widnieje również obecny premier rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej Otto Grotewohl. Zagadnienia poruszane w tej depeszy wysuwają się na czoło programu prac demokratycznych partii niemieckich. Wyłaniają się te zagadnienia coraz to w innej formie, przy zachowaniu ciągle tej samej treści, którą stanowi dążenie do jedności państwa niemieckiego. W szczególności wyraźny sposób zostało to zagadnienie ujęte w rezolucji uchwalonej na VIII sesji Niemieckiej Rady Ludowej. Stało się to

w niecałe dwa miesiące po wysłaniu przytoczonej wyżej depešy. Oto treść nowej propozycji Niemieckiej Rady Ludowej w sprawie zwołania narady ogólnoniemieckiej, powzięta 23 lipca 1949:

„VIII sesja Niemieckiej Rady Ludowej, która omówiła wyniki paryskiej sesji Rady Ministrów Spraw Zagranicznych i zadania dotyczące utworzenia frontu narodowego, powzięła uchwałę, w której proponuje:

„1. biorąc pod uwagę mające się odbyć rokowania ministrów spraw zagranicznych, Niemiecka Rada Ludowa wzywa wszystkie niemieckie instytucje kierownicze, partie i inne organizacje Niemiec zachodnich do powstrzymania się od wszelkich poczynań, mających na celu wywołanie rozłamu, jak na przykład organizowanie wyborów w Niemczech zachodnich i tworzenie zachodnio-niemieckiego rządu federalnego.

2. Niemiecka Rada Ludowa ponownie potwierdza swą propozycję skierowaną do zachodnio-niemieckich stowarzyszeń i organizacji w sprawie zwołania ogólnoniemieckiej narady i utworzenia komitetu ogólnoniemieckiego, by niezwłocznie opracować propozycje narodu niemieckiego dla mocarstw okupacyjnych zgodnie z punktem 4 komunikatu paryskiego. Szczególnie ważne jest opracowanie jednolitej taktyki przeciwko poczynaniom ekonomicznym zachodnich mocarstw okupacyjnych, których celem jest kolonizacja Niemiec zachodnich i likwidacja samodzielnej pokojowej ekonomiki Niemiec.

3. Niemiecka Rada Ludowa wita propozycję Niemieckiej Komisji Gospodarczej, skierowaną do wszystkich niemieckich organów gospodarczych w sprawie rozpoczęcia w najbliższym czasie rokowań dla nawiązania ściślejszych stosunków gospodarczych między strefami. Celem tych rokowań powinno być przywrócenie jednolitej waluty w Niemczech i rozszerzenie handlu wewnątrz-niemieckiego. Potrzeby narodu niemieckiego mają być zaspokajane przede wszystkim przez zwiększenie produkcji pokojowej; należy powstrzymać wzrost bezrobocia w strefach zachodnich i zapewnić pracę niemieckim robotnikom, urzędnikom, technikom i kupcom.

4. Niemiecka Rada Ludowa sądzi, że wszystkie odpowiedzialne niemieckie instytucje, partie i organizacje w czterech sektorach Berlina w najbliższym okresie zbiorą się dla rokowań w sprawie przywrócenia jednolitej administracji i jednolitej waluty stolicy Niemiec.

Przywrócenie jedności Niemiec jest niemożliwe bez przygotowania traktatu pokojowego z Niemcami. Niemiecka Rada Ludowa wyraża ubolewanie, że mimo konstruktywnej propozycji ministra spraw zagranicznych ZSRR Wyszyńskiego w sprawie niezwłocznego przygotowania traktatu pokojowego i porozumienia w sprawie wycofania wojsk okupacyjnych na sesji Rady Ministrów Spraw Zagranicznych, nie osiągnięto zgody w tej kwestii wskutek negatywnego stanowiska mocarstw zachodnich.

Naród niemiecki nie może i nie ma zamiaru rezygnować z wykonania tych zadań i dlatego oczekuje, że mocarstwa zachodnie zmienią swój negatywny stosunek do kwestii bezzwłocznego przygotowania projektu traktatu pokojowego.

Niemiecka Rada Ludowa wzywa cały naród niemiecki do pozostawienia na boku waśni partyjnych i wykorzystania każdej możliwości dla rozstrzygnięcia kwestii niemieckiej. Chodzi nie o partie — rozchodzi się o naród. Wychodząc z tego założenia Niemiecka Rada Ludowa postanowiła opracować program polityczny Frontu Narodowego. Tylko drogą zjednoczenia się w Froncie Narodowym zdołamy efektywnie toczyć walkę o jedność, póki i wycofanie wojsk okupacyjnych.“

W dniach 15 i 16 maja 1949 odbyły się w ówczesnej radzieckiej strefie okupacyjnej Niemiec wybory delegatów na III Kongres Ludowy. Na listę kandydatów bloku demokratycznych partii i organizacji padło 66,1% głosów. W ten sposób dwie trzecie głosów wyborców oddano na rzecz jedności Niemiec, na rzecz zawarcia sprawiedliwego pokoju i wycofania wojsk okupacyjnych. Na tej bazie demokratycznej III Niemiecki Kongres Ludowy wkroczył w ostatnią fazę swych prac przygotowawczych do proklamowania Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

II.

Na przestrzeni 1950 roku zaszło szereg ważnych wydarzeń, które pozwoliły poddać obserwacji wykonanie przedstawionego wyżej programu niemieckich sił demokratycznych. Wydarzenia te znalazły swój oddźwięk w licznych dokumentach, stanowiących źródła zarówno polityki międzynarodowej jak i prawa międzynarodowego. Na szczególną uwagę zasługują w tym zakresie trzy dokumenty, których doniosłości niesposób jeszcze w tej chwili z dostateczną siłą podkreślić. Dokumenty te stanowią syntezę nie tylko wszystkich zagadnień związanych z położeniem Niemiec, lecz równocześnie syntetyzują całość sytuacji międzynarodowej na przestrzeni 1950 roku. Oto te dokumenty:

Dokument pierwszy opublikowany został 22 września 1950 roku. Jest to komunikat rady ministrów Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Treść jego przytaczamy poniżej w pełnym brzmieniu.

„Rząd Tymczasowy Niemieckiej Republiki Demokratycznej rozpatrzył powzięte w St. Zj., przez ministrów spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii i Francji uchwały odnośnie do ich polityki w Niemczech i uważa za konieczne oświadczyć co następuje:

1. W myśl „komunikatu o Berlińskiej Konferencji Trzech Mocarstw“ (Porozumienie Poczdamskie) z dnia 2 sierpnia 1945 roku oraz zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami prawa międzynarodowego, miłujący pokój demokratyczny naród niemiecki ma prawo do traktatu pokojowego z następnym wycofaniem wojsk okupacyjnych. Mocarstwa, które podpisały Porozumienie Poczdamskie, zobowiązały się do udzielenia pomocy narodowi niemieckiemu w rozwoju miłującej pokój demokracji i po ostatecznym umocnieniu się pokojowego ustroju demokratycznego w Niemczech zawrzeć traktat pokojowy.

2. Rząd ZSRR i jego organa okupacyjne w Niemczech, wykonując wypływające z Porozumienia Poczdamskiego zobowiązania, dotyczące demilitaryzacji, denazyfikacji i demokratyzacji Niemiec, udzieliły ze wszelkich miar poparcia demokratycznym siłom Niemiec. Utworzenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej stanowi pomyślny wynik wysiłków ustanowienia pokojowego demokratycznego

ustroju w Niemczech. Potwierdza ono prawo narodu niemieckiego do traktatu pokojowego i wycofania wojsk okupacyjnych.

3. Rządy St. Zj., Wielkiej Brytanii i Francji uczyniły wszystko wbrew Porozumieniu Poczdamskiemu, aby pogwałcić podjęte przez nie same zobowiązania zapewnienia jedności Niemiec oraz przeszkodzić w rozwoju demokratycznego ustroju. Uchwały, podjęte w New Yorku przez ministrów spraw zagranicznych trzech wymienionych rządów z dnia 19 września 1950 roku, oznaczają kontynuowanie polityki jawnego nieliczenia się i pogwałcenia Porozumienia Poczdamskiego. Ministrowie spraw zagranicznych mocarstw zachodnich porozumieli się między sobą odnośnie do następujących spraw:

a) Niemcy zachodnie i Berlin zachodni włączone zostają do agresywnego paktu atlantyckiego.

b) Niemcom odmówiono traktatu pokojowego, a zamiast tego wprowadza się panowanie cudzoziemców nad Niemcami zachodnimi w drodze jednostronnego oświadczenia o zachowaniu mocy statutu okupacyjnego nawet po tzw. zakończeniu stanu wojny.

c) Narodowi niemieckiemu odmówiono wycofania wojsk okupacyjnych, a zamiast tego liczebność i uzbrojenie zachodnich wojsk imperialistycznych w Niemczech zostaną znacznie zwiększone.

d) W Niemczech zachodnich tworzy się niemieckie wojska najemne, służące mocarstwom zachodnim i dowodzone przez nie. W ten sposób kontuuje się proces remilitaryzacji Niemiec zachodnich, odbudowuje się przemysł zbrojeniowy przy równoczesnym ograniczeniu produkcji pokojowej.

e) W prowokacyjnych celach ministrowie spraw zagranicznych oświadczyli, że nawet dążenia w ramach zasad Porozumienia Poczdamskiego do zapewnienia demokracji i pokoju w Niemczech zachodnich i zachodnim Berlinie będą uważane przez nich jako bezpośredni atak na okupantów zachodnich. W ten sposób mocarstwa zachodnie chcą zapewnić sobie parawan polityczny, pod którego osłoną mogą dopuszczać się każdej pożądanej dla nich prowokacji.

Cele okupacji zostały w sposób jednostronny sfalszowane w jawnej sprzeczności z Porozumieniem Poczdamskim i przystosowane do amerykańskiej polityki agresywnej.

4. Te brutalne pogwałcenia Porozumienia Poczdamskiego stanowią ogniwa w łańcuchu anglo-amerykańskich aktów agresji wobec wszystkich demokratycznych miłujących pokój narodów. W Korei rozpętali oni już wojnę. Przy pomocy paktu atlantyckiego zmusili oni narody europejskie do służenia polityce wojennej St. Zj. Wyciągają oni rękę, aby ostatecznie zagarnąć Niemcy zachodnie.

Wynikają z tego poważne wnioski dla narodu niemieckiego oraz dla wszystkich innych miłujących pokój narodów:

a) Wbrew Porozumieniu Poczdamskiemu okupanci zachodni przy pomocy środków terroru przeszkadzają przywróceniu jedności Niemiec.

b) Wbrew Porozumieniu Poczdamskiemu przekształcają oni Niemcy zachodnie w swoją strategiczną bazę wypadową i w ten sposób stwarzają bezpośrednio niebezpieczeństwo dla narodowego bytu narodu niemieckiego, który chcą oni wciągnąć do nowej wojny.

c) Przez zwiększenie swych wojsk w Niemczech wbrew prawu międzynarodowemu i Porozumieniu Poczdamskiemu dopuszczają się niebezpiecznego w swych skutkach aktu interwencji zbrojnej.

d) Przez te poczynania zagrożają oni terytorium Niemiec, całemu światu oraz wszystkim narodom, pragnącym pokoju.

Zwracając uwagę na te fakty, rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej oświadcza w imieniu całego narodu niemieckiego:

Że naród niemiecki stanowczo nalega na wykonanie Porozumienia Poczdamskiego;

że naród niemiecki żąda zawarcia traktatu pokojowego, przyznania nieograniczonej suwerenności oraz wycofania wojsk okupacyjnych z jego terytorium państwowego. Naród niemiecki odrzuca kłamliwą grę słów o rzekomym zakończeniu stanu wojny;

że naród niemiecki nigdy nie uzna zachodnich uchwał oraz poczynań mocarstw zachodnich, które służą tylko sprawie przygotowania do wojny i są sprzeczne z interesami narodowymi.

Odpowiedzialność za skutki tej prowokacyjnej polityki wojny spada na okupantów zachodnich oraz ich slugusów niemieckich w rodzaju Adenauera i Schumachera, którzy pragną wysłać Niemców do cudzoziemskich armii oraz wciągnąć naród niemiecki do nowej wojny.

Rada Ministrów Niemieckiej Republiki Demokratycznej postanowiła podać do wiadomości swój punkt widzenia rządów państw, które utrzymują stosunki dyplomatyczne z Niemiecką Republiką Demokratyczną.

Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej rzywa naród niemiecki, a szczególnie ludność Niemiec zachodnich, do wzmożenia oporu narodowego wobec remilitaryzacji i agresji, do obrony w ramach Frontu Narodowego demokracji i wolności dla Niemiec i zapewnienia w ten sposób pokoju i jedności narodowi niemieckiemu. Wojna oznaczałaby dla naszego narodu unicestwienie. Lecz my chcemy żyć i budować w imię lepszej przyszłości w pokoju i przyjaźni ze wszystkimi narodami“.

Dokument drugi jest niezmiernie ważny. Jest to deklaracja ministrów spraw zagranicznych ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej w sprawie uchwał nowojorskiej konferencji trzech mocarstw o remilitaryzacji Niemiec zachodnich. Dokument ten podajemy w pełnym tekście:

PRAGA (PAP). 19 września rb. opublikowany został komunikat o odbytych w Nowym Jorku tajnej konferencji ministrów spraw zagranicznych Stanów Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii i Francji, na której przyjęto szereg separatystycznych uchwał w sprawie niemieckiej.

W komunikacie podano, że rządy: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji zamierzają wysunąć sprawę zakończenia stanu wojny z Niemcami, i jednocześnie potwierdziły, że narzucony Niemcom zachodnim „statut okupacyjny“ będzie zachowany.

Komunikat mówi dalej o tym, że będzie dokonana rewizja poprzednich uchwał o zakazanych gałęziach niemieckiego przemysłu, przy czym nie uczyniono żadnych zastrzeżeń w sprawie niedopuszczalności odbudowy niemieckiego przemysłu wojennego.

Z komunikatu wynika zarazem, że głównym zagadnieniem konferencji trzech ministrów było zagadnienie ponownego stworzenia armii niemieckiej, zagadnienie remilitaryzacji Niemiec zachodnich.

Już z wyszczególnienia tych zasadniczych punktów komunikatu jest widoczne, że nowojorskie uchwały separatystyczne rządów: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji w sprawie niemieckiej stanowią nowe, brutalne pogwałcenie zobowiązań, przyjętych przez te rządy na siebie w układzie poczdamskim, zawierają groźbę dla pokoju w Europie i są sprzeczne z interesami wszystkich narodów milujących pokój, w tej liczbie i z narodowymi interesami narodu niemieckiego.

1. Oświadczenie rządów: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji o zamiarze wysunięcia sprawy „zakończenia stanu wojny z Niemcami“ jest wskroś obłudne i nie ma nic wspólnego z dojrzałą od dawna koniecznością pokojowego uregulowania sprawy Niemiec, bez czego niemożliwe jest również przywrócenie jedności państwa niemieckiego.

Mówiąc o zakończeniu stanu wojny z Niemcami, komunikat podkreśla, że to „w niczym nie naruszy praw i statutu trzech mocarstw w Niemczech“, które zachowują, zgodnie ze statutem okupacyjnym, nieograniczoną władzę w stosunku do Niemiec zachodnich. W ten sposób trzy rządy ponownie deklarują nienaruszalność „statutu okupacyjnego“, którego działanie chcą przedłużyć na nieograniczenie długi czas, aby możliwie jak najdłużej kontynuować swoje panowanie w Niemczech zachodnich.

Co więcej, komunikat podaje, że trzy mocarstwa okupacyjne „powiększą i wzmocnią swoje wojska w Niemczech“. Z opublikowanych danych wiadomo, że w związku z tym koszty okupacyjne Niemiec zachodnich wzrastają prawie dwukrotnie, co znacznie zwiększa brzemień podatkowe. Zbędnym jest dowodzić, że uchwała trzech rządów o nowym zwiększeniu wojsk okupacyjnych w Niemczech zachodnich nie jest wywołana niczym innym, jak stale wzmagającymi się dążeniami agresywnymi tych mocarstw w Europie.

Jasnym jest obecnie, że fałszywe frazesy o tzw. „zakończeniu“ stanu wojny z Niemcami są jedynie parawanem dla przesłonięcia polityki mocarstw stojących na czele agresywnej unii północno-atlantycznej. Mocarstwa te dążą do uzyskania wolnej ręki dla wykorzystania Niemiec zachodnich, ich ludzkich i materialnych zasobów w swych imperialistycznych interesach celem realizacji swych strategicznych planów, za którymi kryją się dążenia kół rządzących Stanów Zjednoczonych do ustanowienia panowania nad światem. Pod pretekstem zakończenia stanu wojny z Niemcami dążą one do stworzenia warunków dla jawnego włączenia Niemiec zachodnich do agresywnego ugrupowania, tzw. unii północno-atlantycznej i do ostatecznego przekształcenia Niemiec zachodnich w narzędzie swych agresywnych, wojenno-strategicznych planów w Europie.

Jasnym jest również, że kwestię zakończenia stanu wojny z Niemcami wyzymano do tego, aby możliwie najdłużej zwlekać z zawarciem traktatu pokojowego z Niemcami, a tym samym odwlec również zjednoczenie Niemiec.

Nie jest przypadkiem, że w obszernym komunikacie nowojorskim nie się nie mówi ani o traktacie pokojowym dla Niemiec, ani też o przygotowaniu takiego traktatu, a tymczasem jeszcze przed 5 laty rządy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji przyjęły, zgodnie z układem poczdamskim, zobowiązanie przygotowania traktatu pokojowego z Niemcami, od wykonania czego obecnie uchylają się pod wszelkimi pozorami. Wskazuje to, jak daleko odbiegła polityka Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji od układu poczdamskiego 4 mocarstw. Wskazuje to również, że obecna polityka Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji, gwałcąc brutalnie układ poczdamski, znaj-

duje się w jawnej sprzeczności z interesami wszystkich miłujących pokój narodów Europy.

2. Komunikat podaje, że „ministrowie spraw zagranicznych uzgodnili także, iż rewizja uchwał o zakazanych gałęziach przemysłu, względnie o gałęziach przemysłu, co do których wprowadzono ograniczenia, ma być dokonana w świetle wzajemnych stosunków, ustanowionych z republiką związkową“, to znaczy z Niemcami zachodnimi. Nie mówi się przy tym ani słowa o zakazie odbudowy przemysłu wojennego, jak tego żądają umowy jałtańska i poczdamska, a także późniejsza umowa pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią, Francją i ZSRR. Co więcej, w komunikacie mówi się, że zezwala się dla celów wojennych na produkcję stali powyżej ustanowionego limitu.

W ten sposób w komunikacie trzech ministrów uchyla się faktycznie zakaz niemieckiego przemysłu wojennego, co do którego istnieją jednomyślnie przyjęte stanowcze uchwały czterech mocarstw. Istotny sens komunikatu nowojorskiego polega na tym, że obecnie ciężki przemysł Ruhry jawnie przystosowuje się do wykonania wojenno-strategicznych zadań mocarstw zachodnich. Przez swój nowojorski komunikat trzy mocarstwa otwierają szeroko wrota dla odbudowy zachodnio-niemieckiego wojennego potencjału przemysłowego, który w swoim czasie służył jako główna podpora niemieckiego imperializmu i hitlerowskiej agresji.

Dowodzi to, jak brutalnie i bezceremonialnie depcą dziś rządy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji wspólne uchwały czterech mocarstw, powzięte z udziałem Związku Radzieckiego, które zmierzały do zakazania niemieckiego przemysłu wojennego i do zapobieżenia odrodzeniu niemieckiego militarizmu, i uchwały, które miłujące pokój narody Europy i całego świata powiłały z ogromną satysfakcją.

Tymże celom ponownego stworzenia wojennego potencjału przemysłowego Niemiec zachodnich i przystosowania zachodnio-niemieckiej ekonomiki do planu anglo-amerykańskiego bloku wojennego służą próby stworzenia supermonopolistycznych zjednoczeń przemysłu węglowego i metalurgicznego Niemiec zachodnich i Francji z udziałem niektórych innych państw europejskich. Te usiłowania zachodnio-niemieckich i francuskich monopoli kapitalistycznych, realizowane pod dyktando rządu Stanów Zjednoczonych i opierające się na najbardziej reakcyjnych kołach w Niemczech zachodnich, kryją w sobie poważne niebezpieczeństwo odrodzenia agresywnych sił niemieckich i, rzecz naturalna, spotykają się ze zdecydowanym sprzeciwem ze strony demokratycznych kół Francji, Niemiec zachodnich i innych krajów europejskich.

Taka polityka rządów Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji stoi w jawnej sprzeczności z podstawowymi zasadami układu poczdamskiego, którego celem jest odbudowa Niemiec, jako miłującego pokój demokratycznego państwa, opierającego się na odbudowie i dalszym rozwoju pokojowego niemieckiego przemysłu, rolnictwa i innych gałęzi ekonomiki niemieckiej.

Ta polityka trzech mocarstw zmierza do tego, aby przestawić rozwój niemieckiej ekonomiki na tory przygotowań do nowej wojny w Europie, zamiast dać narodowi niemieckiemu wszystkie niezbędne warunki rozwoju gospodarki pokojowej dla zaleczenia ran wojennych, odbudowy miast i polepszenia materialnych warunków bytu mas pracujących, czego konsekwentnie domaga się Związek Radziecki.

3. Jak wyżej powiedziano, głównym zagadnieniem, rozważanym na nowojorskiej konferencji ministrów spraw zagranicznych: Stanów Zjednoczonych,

Wielkiej Brytanii i Francji, było zagadnienie ponownego stworzenia armii niemieckiej, jakkolwiek w tekście komunikatu uczyniono wszystko, aby tę sprawę zatuszować. Według komunikatu, trzej ministrowie uzgodnili, ażeby oprócz istniejących w Niemczech zachodnich oddziałów policji, „zezwoić na stworzenie ruchomych jednostek policyjnych“, a oprócz tego przewidują możliwość „udziału Niemiec w zjednoczonych siłach zbrojnych“, czyli, że faktycznie przewiduje się stworzenie armii niemieckiej, mimo że w tym samym komunikacie mieści się obłudne oświadczenie, że „ponowne stworzenie niemieckiej armii narodowej nie odpowiadałoby wyższym interesom Niemiec lub Europy“.

Według opublikowanych danych w zachodnich strefach Niemiec i w zachodnich sektorach Berlina jest 456 tysięcy ludzi, wchodzących w skład niemieckich i cudzoziemskich formacji wojskowych z udziałem „osób przesiedlonych“ — (przyp. red. tzw. dopisów) i w skład różnorodnych jednostek policyjnych, przy czym rekrutują się oni w zasadzie z byłych żołnierzy i oficerów armii niemieckiej. Uzbrojenie tych jednostek i formacji, ich budowa organizacyjna, wyszkolenie wojskowe, przygotowania dla nich kadr oficerskich w specjalnych szkołach, udział w manewrach wojskowych wraz z wojskami okupacyjnymi mocarstw zachodnich wskazują, że jednostki te i oddziały są w gruncie rzeczy zgrupowaniami armii. Formacje te posiadają pancerne i artyleryjne oddziały. Mimo to w komunikacie trzech ministrów mówi się o zezwoleniu na tworzenie nowych „ruchomych jednostek policyjnych“, co jakoby odpowiada „wymaganiom, wynikającym z obecnej sytuacji“. Widać z tego, że rządy: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji dążą do poważnego rozrostu liczby formacji policyjnych w Niemczech zachodnich, które to formacje stanowią w rzeczywistości regularną armię niemiecką.

Komunikat świadczy jednak, że rządy: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji obecnie nie chcą ograniczyć się jedynie do formacji policyjnych, lecz postawiły już otwarcie sprawę „udziału Niemiec w zjednoczonych siłach zbrojnych“. Jakkolwiek komunikat mówi, że sprawa ta jest w chwili obecnej „przedmiotem badania“, to jednak określenie to wyraźnie służy wyłącznie dla przygotowania opinii publicznej na powzięte przez trzy rządy uchwały o ponownym stworzeniu armii niemieckiej. Nie jest już tajemnicą, że do odbudowy armii niemieckiej angażuje się takich generałów hitlerowskich, jak: Halder, Guderian, Manteuffel i inni. Z komunikatu widać, że ma się przy tym na celu oddanie odradzającej się obecnie armii zachodnio-niemieckiej w służbę bloku anglo-amerykańskiego i jego agresywnych planów.

Nie więc dziwnego, że w tej sytuacji rządy trzech mocarstw zachodnich postawiły jako zadanie zniesienie dawnych ograniczeń w stosunku do niemieckiego przemysłu wojennego, czego domagają się uporczywie zachodnio-niemieckie monopole kapitalistyczne.

Jeszcze wczoraj narody: Francji, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych prowadziły krwawą walkę z agresją hitlerowską, z imperializmem niemieckim, a dziś koła rządzące tych krajów własnymi rękoma odbudowują armię zachodnio-niemiecką, zwalniając od kary zasądzonych przestępców wojennych, odbudowują wojenny potencjał przemysłowy Niemiec zachodnich, odradzają zachodnio-niemiecki imperializm.

Oznacza to, że rządy: Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji definitywnie wyrzekły się tych uchwał czterech mocarstw, w których wyrażały się cele likwidacji imperializmu niemieckiego, a także cele odrodzenia

Niemiec, jako miłującego pokój, demokratycznego państwa, i w których wyrażały się wzniosłe zasady utrwalenia pokoju na całym świecie.

Oznacza to, że rządy trzech mocarstw zachodnich przeszły do polityki agresji, która nie da się pogodzić z interesami pokoju w Europie, i nie da się pogodzić z interesami miłujących pokój narodów na całym świecie.

4. Jak wiadomo, już na separatystycznej londyńskiej konferencji trzech mocarstw w sprawie niemieckiej w roku 1948 podjęto uchwały, które definitywnie odrzuciły zadania demilitaryzacji i demokratyzacji Niemiec i postawiły sobie za cel przekształcenie Niemiec zachodnich w narzędzie agresywnego bloku anglo-amerykańskiego. Już wtedy w uchwalonym na warszawskiej konferencji oświadczeniu ministrów spraw zagranicznych ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, Polski, Rumunii i Węgier co do londyńskiej konferencji trzech mocarstw w sprawach niemieckich, zdemaskowany został agresywny i antydemokratyczny charakter rozłamowej polityki Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji w stosunku do Niemiec.

Rządy ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej uważają obecnie za swój obowiązek oznajmić, że wysunięte w deklaracji warszawskiej tezy i ogólna ocena polityki trzech mocarstw w stosunku do Niemiec, całkowicie się potwierdziły. Teraz widzą wszyscy, że obecna polityka Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji stanowi nie tylko całkowite zerwanie z zobowiązaniami, przyjętymi przez rządy tych krajów w sprawie utworzenia jednolitego, demokratycznego, miłującego pokój państwa niemieckiego, lecz stwarza również groźbę nowej agresji, nowych wojennych awantur w Europie.

Wobec powyższego, rządy ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej oświadczają, że separatystyczne uchwały nowojorskiej konferencji trzech mocarstw nie mają żadnej mocy prawnej i autorytetu międzynarodowego. Całkowita odpowiedzialność za bezprawne działania, zmierzające do udaremnienia pokojowego traktatu z Niemcami i do remilitaryzacji Niemiec zachodnich, spada na rządy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji.

Kierując się interesem utrzymania pokoju i bezpieczeństwa w Europie i biorąc również pod uwagę słuszne dążenie narodu niemieckiego do jak najrychlejszego osiągnięcia pokojowego uregulowania dla Niemiec, rządy ZSRR, Albanii, Czechosłowacji, Bułgarii, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej uważają za nie cierpiące zwłoki:

Po pierwsze: Opublikowanie przez rządy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji i Związku Radzieckiego oświadczenia, że nie dopuszczą one do remilitaryzacji Niemiec i do wciągnięcia ich do jakichkolwiek agresywnych planów, i że będą nieugięte realizowały układ poczdamski o zagwarantowaniu warunków utworzenia jednolitego, miłującego pokój, demokratycznego państwa niemieckiego.

Po drugie: Zniesienie wszystkich ograniczeń na drodze rozwoju pokojowej gospodarki niemieckiej i niedopuszczenie do odbudowy niemieckiego potencjału wojennego.

Po trzecie: Niezwłoczne zawarcie traktatu pokojowego z Niemcami z przywróceniem jedności państwa niemieckiego zgodnie z układem poczdamskim, z tym, aby wojska okupacyjne wszystkich mocarstw zostały wycofane z Niemiec w ciągu roku od zawarcia traktatu pokojowego.

Po czwarte: Utworzenie na zasadach parytetu przedstawicieli wschodnich i zachodnich Niemiec ogólnoniemieckiej rady ustawodawczej, która winna przygotować utworzenie Tymczasowego, demokratycznego pokojowego ogólnoniemieckiego, suwerennego Rządu i przedstawić odpowiednie wnioski do wspólnego zatwierdzenia przez rządy ZSRR, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji, i która aż do utworzenia ogólnoniemieckiego rządu winna być przyciągnięta do konsultacji przy opracowywaniu traktatu pokojowego.

W pewnych okolicznościach można będzie zwrócić się do narodu niemieckiego o bezpośrednie wypowiedzenie się co do tej propozycji.

Rządy ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej uczynią ze swej strony wszystko co możliwe, aby ułatwić rozwiązanie tych niecierpiących zwłoki zadań w interesie utrwalenia pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

Dokument trzeci to komunikat rady ministrów Niemieckiej Republiki Demokratycznej, wydany po nadzwyczajnym posiedzeniu gabinetu dnia 24 października 1950 roku. Komunikat ten omawia stosunek Niemieckiej Republiki Demokratycznej do propozycji konferencji praskiej. Treść tego komunikatu jest następująca:

„Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej z wielkim zadowoleniem przyjął do wiadomości sprawozdanie ministra spraw zagranicznych NRD o praskiej konferencji ministrów spraw zagranicznych ZSRR, Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej na temat nowojorskich decyzji ministrów spraw zagranicznych St. Zj., Wielkiej Brytanii i Francji o remilitaryzacji Niemiec zachodnich.

Rząd NRD wdzięczny jest rządowi Związku Radzieckiego i rządów europejskich krajów demokracji ludowej za to, że rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej mógł wziąć udział w praskiej konferencji w charakterze pełnoprawnego członka, jak również za to, że sprawiedliwe żądania narodu niemieckiego przywrócenia jedności jego ojczyzny i szybszego zawarcia traktatu pokojowego znalazły ponownie całkowite poparcie rządów, biorących udział w konferencji.

Decyzje nowojorskiej narady ministrów spraw zagranicznych St. Zj., W. Brytanii i Francji stanowią dowód uporeczywego kontynuowania polityki, uchylającej się od przestrzegania zobowiązań, wypływających z porozumień jałtańskich i poczdamskich, polityki, która zamiast utworzenia zjednoczonych, demokratycznych i pokojowych Niemiec — obiera sobie za cel włączenie Niemiec zachodnich i zachodniego Berlina do agresywnego bloku północno-atlantyckiego.

Troska o zachowanie i zapewnienie pokoju wywołuje wzrost oporu narodu niemieckiego przeciwko agresywnym planom imperializmu anglo-amerykańskiego i wkłada na wszystkich patriotów niemieckich obowiązek jeszcze energiczniejszego występowania przeciwko tym planom i niedopuszczenia do odrodzenia się imperializmu niemieckiego. Ludność Niemiec zachodnich i zachodniego Berlina powinna z całą stanowczością stanąć po stronie polityki, usuwającej niebezpieczeństwo nowej agresji i nowej awantury wojennej w Europie.

Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej w pełni przyłącza się do propozycji konferencji praskiej ministrów spraw zagranicznych, ponieważ konferencja ta wskazuje pokojową drogę rozwiązania problemów narodu niemieckiego. Rząd NRD przyłącza się w pełni do propozycji:

1. by rządy St. Zj., W. Brytanii i Francji oraz Związku Radzieckiego wydały oświadczenie, że nie dopuszczą do remilitaryzacji Niemiec i do wciągnięcia ich do jakichkolwiek planów agresywnych oraz że wprowadzą w życie decyzje porozumienia poczdamskiego o utworzeniu jednolitego, miłującego pokój i demokratycznego państwa niemieckiego;

2. by cofnięte zostały wszelkie ograniczenia na drodze rozwoju niemieckiej gospodarki pokojowej i by nie dopuścić do odbudowy niemieckiego potencjału;

3. by traktat pokojowy z Niemcami został możliwie najszybciej zawarty, zgodnie z porozumieniem poczdamskim oraz by w ciągu roku po podpisaniu traktatu pokojowego wojska okupacyjne wszystkich mocarstw zostały wycofane z Niemiec;

4. by utworzona została ogólnoniemiecka rada konstytucyjna na zasadach parytetu, składająca się z przedstawicieli wschodnich i zachodnich Niemiec, a która by poczyniła przygotowania do utworzenia tymczasowego demokratycznego, pokojowego ogólnoniemieckiego rządu suwerennego, i przedstawiła odpowiednie propozycje do wspólnego zatwierdzenia rządowi ZSRR., St. Zj., W. Brytanii i Francji, i która by aż do chwili utworzenia ogólnoniemieckiego rządu brała udział w charakterze doradczym przy opracowywaniu traktatu pokojowego.

Zgodnie z przyjętymi na siebie w Pradze zobowiązaniami, uchwycenia wspaniałego, by ułatwić „rozwiązanie tych pilnych problemów w interesie umocnienia pokoju i międzynarodowego bezpieczeństwa“ rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej deklaruje swą gotowość wzięcia udziału w tworzeniu ogólnoniemieckiej rady ustawodawczej. Gotowość ta wypływa z przeświadczenia, że zjednoczenie zachodnio- i wschodnio-niemieckich przedstawicieli w proponowanym parytetowym organie stanowi decydujący krok na drodze do zlikwidowania rozbięcia Niemiec i do utworzenia ogólnoniemieckiego rządu, jak również decydujący krok dla zawarcia traktatu pokojowego z Niemcami.

W interesie pokoju i przyszłości naszego narodu rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej zwraca się do wszystkich warstw całego narodu niemieckiego, by wszelkimi siłami poparły dążenia do umocnienia pokoju i szybszego zawarcia traktatu pokojowego, do odbudowy gospodarki pokojowej i utworzenia jednolitych, demokratycznych i pokojowych Niemiec. Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej wita z uznaniem fakt, że zgodnie z oświadczeniem praskiej konferencji ministrów spraw zagranicznych, może być zorganizowane bezpośrednie referendum wśród narodu niemieckiego na temat utworzenia ogólnoniemieckiej rady ustawodawczej, o ile okoliczności będą tego wymagały.

Cały naród niemiecki, po gorzkich doświadczeniach przeszłości, dążący do pokoju i zjednoczenia ojczyzny, zrozumie niewątpliwie, że realizacja propozycji konferencji praskiej przybliży go bezpośrednio do urzeczywistnienia tych nadziei.

Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej jest przekonany, że patriotyczne i pokojowe siły naszego narodu świadome są tego, że chwila wymaga pomnażania i łączenia wszystkich wysiłków celem zapewnienia naszemu narodowi pokoju, a tym samym i możliwości istnienia.